СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 56. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, четвер, 23-го березня 1944. No. 56. NEW YORK and JERSEY CITY, Thursday, March 23, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

АМЕРИКАНЕЦЬ ВИЇЗДЖАЄ НА СТУДІЇ СОВЄТСЬКОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ

ВАШИНГТОН. — Ерик А. Джанстон, предсідник Торговельної Палати Злучених Держав, приняв запросини совєтського премієра, Йосифа Сталіна, відвідати совєтську Росію. За плянами Джанстон виїде 12. травня, а вернеться в Америку 20. червня 1944. р. Він приняв запросини, щоб приглянутися совєтській господарській системі та оцінити її з американського становища. Приятелі Джанстона переконані, що він скаже совєтському населенню свої думки так вітверто, як він їх висловлював перед американцями. Джансон є прихильником американської вільної системи бизнесу, але знає теж, що є ще й цілком противна друга, тобто совєтська система. Американську систему назвав Джанстон „демократичною-капіталістичною", а совєтську „державною-капіталістичною". Між обидвома системами прийде, на думку Джанстона, до конкуренції на світовім ринку, а її вислід буде справді „велитенський-титанічний".

ХЕМІКИ МАЮТЬ НАДІЮ НА ВІДЛОЖЕННЯ СЛУЖБИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт, після розглянення заміток підприємців, висловив погляд, що треба відложити военну службу для хеміків та інших інтелектуальних робітників, які мають подібні заняття, і то безогляду на їх вік. Цей погляд висловив Рузвелт у листі до предсідника Американського Хемічного Товариства, д-ра Парсонса. Цей виказав, що притягнення до военної служби яких 5,000 молодців нижче 26 літ життя позбавить хемічний промисл четвертини умових робітників, які тепер незвичайно потрібні, коли Америка має виграти війну.

РОБІТНИКИ ОШУКУВАЛИ КОРАБЕЛЬНІ ВАРСТАТИ НА МІЛІОН ДОЛЯРІВ РІЧНО.

БАЛТИМОР (Мериленд). — Федеральне Бюро Інвестиґацій арештувало 37 робітників в корабельних варстатах підприємства Бетлєгем Стіл Компані під замітом ошуства. Вони ошукували компанію й федеральний уряд на $1,000,000 річно в такий спосіб, що втримували фальшиві рекорди своєї праці. Вони приписували собі й іншим робітникам, що працювали як спаячі, багато годин праці впродовж 5 років, заки ціла правда вийшла наверх. Ті, що втримували рекорди, побирали частину заплати від інших. Тому, що Бетлєгем Стіл Компані виконує замовлення для фльоти, жертвою ошуства впав теж федеральний уряд.

МОЖЛИВІСТЬ ДВОХ ВЕТЕРАНСЬКИХ ЛЕҐІОНІВ.

ВАШИНГТОН. — Містопредсідник юнії Юнайтед Отомобіл Воркерс оф Америка Ричард Т. Франкенстін скликав на 6. квітня конференцію до Вашингтону, щоб передискутувати можливість створення окремого леґіону военних ветеранів з робітників, які належать до юнїй Конгресу Промислових Організацій (СІО). Юнія автомобілевих робітників є найсильнішою одиницею в СІО і тому вважають, що її рішення буде мати вплив на рішення цілої організації СІО. Американська Федерація Праці, яка неприхильно ставиться до самого існування СІО, має свою політику в цій справі і не хоче другої організації ветеранів, коли вже є Американський Леґіон, зорганізований після першої світової війни.

ЖІНКИ ТАКИ МУСЯТЬ ПРАЦЮВАТИ В КУХНЯХ.

НЮАРК (Ню Джерзі). — На якісь надзвичайні чуда в кухонній господарці та праці при варенню харчів нема надії безпосередно після війни і жінки мусять бути готові дальше приладжувати страви на давний лад — такий погляд висловили знавці найновіших винаходів на конференції промислових продавців з Ню Джерзі. Електрони можуть бути вжиті в розвитку радія й телевізії, але вони ще не готові заступити працю дівчат у кухнях. Це можливе буде щойно за якийсь час по війні. Зате зовсім правдоподібним є виріб деяких частин убрання, зроблених з паперу на такий лад, як робиться полотно. Сила, яку ми дістаємо з повітря, а яку тепер вживається в радіо висильнях, ще не є дуже велика, на погляд знавців.

ПРИСПІШУЮТЬ ВИЗДОРОВЛЕННЯ ВОЯКІВ.

КЛИНТОН (Айова). — Медичні офіцири армії показували публиці ранених вояків, як вони бавилися м'ячем, скакали через линву, гімнастикувалися на дручках на шведський лад, бігали в перегонах і виконували інші рухи потрібні у военній службі. Вони виявили теж ціль такого лікування, яке приспішує виздоровлення вояків на кілька днів, а навіть і на кілька тижнів.

ШУКАЄТЕ ПРАЦІ? — Наперед погляньте на оголошення нових робіт у „Свободі".

Засади американської закордонної політики

ВАШИНГТОН. — У відповідь на довготривалу критику й заміти, начеб Злучені Держави не мали своєї заграничної політики, секретар стейту Кордел Гол вичислив на пресовій конференції аж 17 точок, на яких спирається справжня американська політика. У першу чергу треба виграти війну і для цієї мети направлені всі змагання уряду Америки. Для цієї цілі служать постанови конференцій в Москві, Каїрі й Теґерані, а вони мають теж на цілі завести в міжнародній політиці засади свободи, рівности, справедливости, моральности й законности. Треба встановити міжнародню аґенцію, щоб втримати мир, навіть силою. Секретар Гол пригадав теж на Атлянтійський Чартер, на підставі якого кожна держава, мала чи велика, дістає „більші забезпеки постійного миру, більшу нагоду до здійснення своїх аспірацій до свободи й матеріяльного поступу".

При цій нагоді пригадав Гол, що малі держави мають від себе обовязок причинитися до поширення цих засад, які забезпечують їм добробут. — Замітне в промові Гола було те, що він не згадував про теперішні міжнародні події, як напр. про польську справу, фінську або ірляндську.

АМЕРИКА ПЕРЕДАЛА АНГЛІЇ ЩЕ 38 КОРАБЛІВ

ВАШИНГТОН. — На пресовій конференції виявив секретар фльоти Накс, що на підставі Ленд-Лізу Америка передала 38 военних кораблів малого калібру для вжитку Англії. Накс порівнав це передання кораблів до подібного передвоенного акту і заявив, що Злучені Держави мають ще яких 50 кораблів „бейбі флат топс" попри звичайні кораблі для перевозу літаків.

ТЕПЕР НЕМА ВЖЕ НЕВТРАЛЬНИХ ДЕРЖАВ

НЮ ЙОРК. — Бувший підсекретар стейту Сомнер Велс пише дальшу синдиковану статтю, а в ній згадує про загрозу бльокади Англії й Америки для Ірляндії. Велс твердить, що давні поняття про невтральність вже минули і, на ділі, тепер нема невтральних держав у світі. Тих кілька малих держав, що не вступили до війни по стороні Аліянтів, зробили це з конечности, бо боялися наїзду і знищення збоку німеччини. Зрештою, напр. Португалія, лише з імени невтральна, а вдійсности вона додержує давних умов із Англією. Тому й упертість Ірляндії є безвиглядною й неоправданою.

Німці пересувають війська на окупування Мадярщини

БЕРН. — Німці пересунули на Мадярщину за останніх 36 годин великі військові сили, чим здушили там усякий спротив, якщо такий там був. Вони захопили всі ключеві позиції, чим усякий спротив просто унеможливили.

Звязки між Будапештом і заграницею ще далі зірвані. Про Мадярщину можна дістати вістки тільки через Букарешт, з котрими телефонічне получення привернено наново в вівторок рано. Очевидці, що перекралися крізь німецькі патрулі в Семигороді, оповідають, що в краю панує повний хаос. Тільки тут і там відділи мадярських військ відмовлялися слухати німецьких приказів, даваних їм через створений німцями квіслінґівський уряд, відай під Белою Імредом. Німці вважають ситуацію в Мадярщині досить поважною, коли вони покликали до Мадярщини на начальника операцій маршала фон Вайхса, котрий керував операціями проти югославських партизанів маршала Тіта. З німцями кооперує теж мадярський маршал Франц Сомбателі, котрий приняв на себе обовязок обороняти Карпати.

До Лондону доносять, що Гітлер кинув у Мадярщину на окупацію 100,000 вояків. Імреді, кажуть, приказав арештувати Гортія та почав нагінку на польських утікачів, жидів та лібералів. Німцям ставили опір тільки льояльні війська Гортія.

До Стокгольму донесено, що Гітлер поставив був Гортієви такі домагання: вся мадярська армія має бути вжита для війни проти Росії; Мадярщина має дістати квіслінґівський уряд; Німеччина має дістати контролю залізниць, нафтових і харчових припасів; жидів мається трактувати за нюренберськими законами; польські бранці мають бути вислані до німецьких фабрик.

До Лондону приходять вісти, що серед мадярських жидів пішла пошесть себегубства.

ФІНСЬКО-РОСІЙСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ ОФІЦІЯЛЬНО ЗІРВАНІ

ЛОНДОН. — Фінляндія оповістила відкинення російської мирової пропозиції, а Москва незадовго потім склала на Фінляндію всю вину за евентуальні наслідки дальшої війни між Фінляндією й совєтами. Цим уважається фінсько-російські переговори зірвані безнадійно.

ВЕЛИКИЙ ВИБУХ ВЕЗУВІЯ

ЧЕРКОЛЯ (Італія). — Відомий вулькан Везувій почав сильний вилив ляви (розтопленої скали). Лява вже заляла Сан Себастіяно й Массу ді Сомна та загрожує цьому містови (Черколі), що має 7,000 мешканців.

Опікою над загроженими мешканцями цих місцевостей занявся уряд аліянтської військової адміністрації, на чолі котрої стоїть тут Полеті, бувший заступник нюйорського стейтового губернатора. Американська армія завела для втікаючих перед лявою італійців полеві кухні. Число втікачів виносить досі вже 4,000 душ. Для них улаштовано в Неаполю табор втікачів, а два інші в сусідних селах.



НОВИЙ СПОСІБ БУДОВИ ДОРІГ відкрили американські вояки. Під скалу, що стоїть „на дорозі" новій дорозі, підвезено повз, котрий віддає в скалу вистріл з 75-міліметрової гармати. В діру, пробиту кулею, закладають ладунок динаміту й висаджують його. Сцену знято десь на Пацифіку.

МАРИНАРІ ДОБУЛИ ЩЕ ОДИН ОСТРОВ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Американські маринарі заняли остров Емірав, що може бути знаменитою летунською й фльотною базою, бо лежить коло 600 миль від недавно добутого Труку. Наперед літаки скинули на побережжя острова бомби та скропили японські позиції скорострільним огнем; потім висаджені на березі маринарі без труду переломали здезорґанізований ворожий опір. Наконець маринарі заняли ще й сусідний островець Еломусао.

Того самого дня, себто в вівторок, американські военні кораблі остріловали сильно ворожу твердиню на Новій Ґвінеї, Кавіенґ, що лежить 75 миль на полудневий схід від острова Еміраву. Острілювання тривало півчверта години. Японські набережні гармати почали спершу стріляти на американські военні кораблі, але ці їх вмить заставили замовкнути.

В операціях брали участь кружляки й нищителі, як також боеві кораблі. Операціями переводив під начальною кермою ген. МекАртура адмірал Ґалсі.

СУБМАРИНИ ЗАТОПИЛИ 22 ЯПОНСЬКІ КОРАБЛІ.

ВАШИНГТОН.—За заподанням секретаря фльоти Накса, американські субмарини ведуть без упину завзяту боротьбу проти ворожих комунікаційних ліній на Пацифіку й Далекому Сході. Вони затопили недавно ще 22 японські кораблі, завдяки чому число японських кораблів, ушкоджених або затоплених від початку війни, виносить 646.

Британська адміралція подала цими днями, що британські кораблі на далеко-східних водах затопили 7 ворожих кораблів і ушкодили 3.

За припущенням американського департаменту фльоти, затоплення всіх тих кораблів коштувало японців багато моряків.

КОЛИШНІ ІТАЛІЙСЬКІ СУБМАРИНИ НА НІМЕЦЬКІЙ СЛУЖБІ.

ЛОНДОН. — Британський уряд довідується, що субмарин, що колись належали до італійської фльоти, тепер уживають німці для перевозу товарів через блоковані Аліянтами води Японії. Зо субмарин знято торпедові рури й гармати, завдяки чому кожна субмарина може тепер перевезти коло 200 тон товару зо Сходу до Біскайського заливу. Британія не каже, які товари ці субмарини возять.

ҐІНДУСИ В ЯПОНСЬКІЙ КАМПАНІЇ НА ІНДІЮ.

НЮ ДЕЛІ. — Японські війська з Бурми далі посуваються до границі Індії через долину Кабо. В японській армії є теж відділи так званої ґіндуської національної армії, котрі рекрутував ґіндуський англьофоб Субгас Чандра Босе.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЖЕНЕ ДО ПРУТУ І НА ЛЬВІВ.

ЛОНДОН. — Червона армія робить завзяті зусилля, щоби чимскорше перерізати німцям останню стоячу їм до розпорядимости залізничу лінію з півночи на південь, себто залізницю з Черновець, на Буковині, до Білців, у Басарабії. Червона армія находиться вже 28 миль від ріки Пруту, що була перед цею війною границею між Румунією й совєтським союзом.

„Червона Звізда", орган червоної армії, каже, що полуднева битва вже виграна. Інші совєтські часописи пишуть, що найбільше захоплення серед військ червоної армії робить наступ на Львів. Один военний кореспондент щоденника „Ізвестія" пише в донесенню під наголовком „По дорозі на Львів": „Кілька днів тому я бачив при дорозі на перехрестю напис: „146 кільометрів до Львова". Я тямлю, як ми спочивали на тому місці під час нашого відвороту літом 1941. року. . ." Наступ у напрямі Львова добув за день для червоної армії 50 місцевостей, між ними Підкамінь, важний залізничий узол і повітове місто у Львівщині.

БИТВА ЗА КАСІНО ЗНОВУ НА МЕРТВІЙ ТОЧЦІ.

НЕАПОЛЬ. — Німці дістали знову посилення під Касіном і далі держаться сильно довкола міста, як і в цілій долині Лірі, що веде до Риму. Вони навіть добули назад румовища готелю Континенталь.

ІТАЛІЙСЬКІ ВОЕННІ КОРАБЛІ ПОМАГАЮТЬ.

САЛЕРНО (Італія). — Один італійський часопис, прихильний урядови Бадолія, подає, що італійські военні кораблі помагають ескортувати аліянтські транспорти військ і военних матеріялів. Від створення уряду Бадолія ці кораблі ескортували 176 аліянтських конвоїв, що мали разом 2,544 кораблі та 21 міліонів 318,000 тон містоти. Італійські кораблі перевели теж для Обєднаних Держав 9,132 вояків.

ФРАНЦУЗЬКІ КОМАНДОСИ РУХАЮТЬСЯ.

АЛЖІР. — Французьке радіо подало французький комунікат, що французькі командоси перевели в минулу неділю успішну операцію проти „одного острова між Корсикою й Італією".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Коли вовк вовка зїдає

Ледво чи могла доля придумати більше терпкого напитку для мадярських провідників, а особливо для того безфльотного адмірала й безкорольного регента Гортія, як заарештування його в головній кватирі його союзника, Гітлера, та рівночасну окупацію Мадярщини німецькою армією.

Хоча були ці німецькі посунення різкою відповіддю націстичного уряду на заходи мадярського уряду вицофатися з війни, та всеж таки вже й те, що якраз Горті пробував відрізати свою полу від Гітлера, є замітною подією першої ваги з порядною дозою історичної науки.

Цей Горті цеж властивий справдішній предтеча фашизму й націзму. Якщо є яка різниця між фашизмом і націзмом з одного боку, та мадярським тоталітаризмом, з другого, то хіба та, що мадярська диктатура це диктатура мадярської шляхти, як фашизм і націзм це по суті диктатура дрібної буржуазії. Поза те мадярська диктатура мала в собі все те, що в Італії розробив Мусоліні, а в Німеччині Гітлер. Там було й душення всякого демократичного пориву, і безмежна самоволя уряду, і поверховна політура безкрайного націоналізму.

Ця нутрішня зближеність мадярської диктатури до фашизму й націзму була рівночасно її трагедією. Це передовсім завдяки цьому ідеольогічному зближенню скочила Мадярщина на Гітлерівський віз. Якби не те, то Мадярщина певно була би більше надслухувала своїм протинімецьким настроям, що все були в Мадярщині такими сильними, як протиросійські настрої в Польщі або протибритійські в Ірляндії. Подобалася була Гортіови гостро протибольшевицька лінія Гітлера, бож диктатура Гортія це була властиво крайна реакція проти большевизму на Мадярщині. Горті був певний, що той доказаний чародій Гітлер потрафить раз на все прогнати хмари большевизму, які постійно привиджувалися мадярській шляхті ще від кервавих купелей, які їй справив був Бела Кун.

Нині цей Горті бачить, що німецький віз, на котрий він скочив, аби поїхати на параду, їде не на параду, а просто в непролазну баюру. Ось у сусідній Румунії запанувала загальна поляка перед наступаючими військами червоної армії. Отже зо сходу насувається на Румунію й Мадярщину та сама хмара, яку випробований хмарник Гітлер мав навсе прогнати. Видалося Гортієви, що якби не Гітлер, то ця хмара моможеб Мадярщині не грозила. Тому Горті й задумав покинути свого хмарника, хочби йому прийшлося й полу врізати. Та Гітлер старим звичаєм галапасів не попускається своєї жертви: він готов самого Гортія з лиця землі стерти, як цього треба, аби себе рятувати. І так поки большевизм дійшов до границь Мадярщини, Гітлер уже ковтнув Гортія, которого він мав спасати від большевизму.

Американські поляки і оборона Польщі

В травні має відбутись в місті Бофало зїзд представників польських громад, парохій і організацій, на якому має бути виявлений один польсько-американський фронт у справі оборони Польщі. Рахують, що на цей зїзд прибуде до 5,000 представників, та що виберуть один провід і одну лінію, яка відповідатиме почуттям американських поляків.

Вступом до цеї польської манифестації треба вважати зїзд польських організацій на Сході, що недавно відбувся в Ню Йорку, а тепер видав відозву, що її поміщено, між іншим, на цілій сторінці польської ґазети „Нови Сьвят" з 21. березня б. р. У тій відозві, підписаній польськими представниками з східних стейтів, кажеться, що американські поляки мусять розпочати безпощадну боротьбу за те, щоби були здійснені принципи Атлантійського Чартеру, себто цього документу, що „нарівні з Декларацією Незалежности Злучених Держав є виразом основних ідей американської демократії". Далі взиваеться американських поляків до боротьби за „свободу, право і справедливість в міжнародному життю". Заразом вияснюється, як мають виглядати ось ті ідеали в практичнім приміненню. Отже в очах американських поляків першою умовиною перемоги згаданих ідеалів буде „**відбудова Польської Держави в ненарушених границях**". Ось для таких то цілей скликують вони Конгрес Польської Іміґрації в Америці, що то має відбутись в місяці травні, в Бофало, Ню Йорк, як уже сказано.

У тому самому числі ґазети „Нови Сьвят" є ще вступна стаття п. н. „Потвора, яка вимагає протесту". Ідеться тут про ті „інформації" про польських біженців в Ірані, що їх передав минулої неділі Ню Йорк Таймс від свого кореспондента в Москві, а які кидають дуже погане світло на поляків, очевидно, якщо булиб правдиві. Польський нарід, як це розуміє „Нови Сьвят", представлений в тих інформаціях „як нарід злодіїв" і т. п. Ось та подія буде ще окремою притокою до великої польсько-американської протестаційної акції в обороні Польщі, а проти Росії, чи там Совєтів.

Чи таки нічого невсилі навчитись?

Не є нашим завданням, ні заміром, вчити американських поляків, що й як їм треба робити і як поступати в їхньому внутрішньому життю. Та тут іде про щось дальше, бо про Польщу в Европі, про польські границі, яких американські поляки беруться боронити. А в тому, очевидно, заіцкавлені теж й американські українці. Бо як американські поляки протестують проти московської „потвори", то це одна справа. Зате що інше, як вони говорять про границі Польщі. Це вже далеко складніша проблема. А ту проблему допомагали вони розвязувати на свій лад уже нераз!

Пригадаємо, як то в 1919 р. американські поляки пішли з армією ген. Галєра загарбувати Галичину та інші західно-українські землі. Пішли вони воювати проти українського народу, що так як і польський нарід користав з права самоозначення і створив свою державу. Пішли проти української армії, що боронила тої української держави. А тепер по тих місцях, де спочивають полягли в тій боротьбі українські стрільці й американські поляки, ось там під Чортковом, Тернополем чи Золочевом, ступає совєтська армія... А це льогічний вислід політичного нерозуму теж й американських поляків, що пішли до Галичини нищити благородні кличі американського президента Вилсона, бож ті кличі відносились теж і до українського народу. В Галичині могла заіснувати тільки Українська Народня Республика! А що так не сталось, то в тому вина поляків у Польщі й поляків американських. Через ту вину нема нині У. Н. Р. у Львові й Польської Річипосполитої в Варшаві. Бо якби український нарід не був по першій світовій війні розчетвертований, якби не був у польській неволі в міліонах, а в російській в десятках міліонів, то гітлерівська Німеччина булаб довго думала, заки булаб рішилась іти проти незалежної й сильної Польщі з самими поляками, і такої України, що булаб незалежна і свобідна, з населенням, вдоволеним з своєї рідної влади, як справжнього господаря багатого й щасливого краю.

Колись Шевченко писав, що Польща впала і Україну задавила. Та по першій світовій війні вийшло на таке, що Україна впала і Польщу задавила... Польський уряд Ванди Васілєвської, чи який там, створений тепер для Польщі в Совєтах, не є нічим іншим, як уряд Шахрая, що був свого часу створений Москвою для України. Польська пропаганда представляла тоді українську визвольну війну як „большевицьку", бо такою представляла Аліянтам Українську Галицьку Армію... Завдяки ось такій пропаганді Польща дістала дозвіл „очищувати" українські землі від большевиків, що означувало вдійсности загарбування українських земель і нищення відродженої демократичної Української Держави. В усьому тому помагали польським політикам у старому краю — американські поляки. Бо щеж і свого вояка вислали з Америки помагати добивати Українську Державу, щоб доконче Львів, Тернопіль, Рівне, Володимир Волинський, чи Луцьк остали в руках Польщі.

Своєю пропагандою намагали поляки очернювати український визвольний рух, зокрема визвольну акцію Західно-Української Народньої Республики і її законного уряду з президентом д-ром Евгеном Петрушевичем. Польський уряд відмовляючи голодному Відневи картопель, примушував австрійський уряд відмовити українському урядови д-ра Петрушевича притулку в Австрії, в Відні, а як той західно-український уряд перенісся до Праги, то й звідтам повели натиск на чеський уряд, щоб і той виповів українському урядови місце азилю, що вкінці довело до цього, що д-р Петрушевич мусів перенестись, чи втікати, до Берліна...

А тепер ми свідками, що й польський уряд знайшовся на вигнанню і має нагоду пізнати, яка то доля бути на вигнанню і на чужій ласці, хоч є велика різниця, бо поляки мають десятки міліони долярів до диспозиції, а український уряд не мав навіть соток долярів крім того, що вижебрав у своїх братів за морем...

З цього виходилоб, що якась Вища Сила неначе довела тепер до українсько-польського вирівнання...

Виходилоб, що для якоїсь науки дала судьба по голові раз одному, а раз другому, а потім рівночасно обидвом!

Це з тими народами в Европі. А щож у такому положенню нам робити в Америці! Нам, американцям, українського й польського походження?

На потребу зрозуміння цеї трагедії вказувала українська преса не раз, і не десять разів. І завжди без успіху. Бо хоч тут і там піднесеться у польській пресі якийсь здоровіший голос про польсько-українське зближення, то є він білим круком і голосом без усякого впливу і значіння на політику польського уряду; як теж, що сумніше, і на польсько-американське громадянство. А доказом цього може бути і та акція, яку тепер задумують вести американські поляки за старі границі Польщі, мішаючи це ще, як на глум з обороною американської демократії.

Це вже щось таке абсурдне, що навіть зрозуміти не можна, щоб ще навіть нині не знайшовся хтось поважніший між поляками і не отворив їм очей, що в теперішніх часах прямо трагічно й смішно так ставити справи. Як можна говорити про старі границі Польщі й про американські демократичні ідеали, про право й справедливість. Це вже чиста комедія. І з такою комедією хочуть поляки воювати, як вони кажуть, з „московською потворою"? Когож тоді думає Польща мати по своїм боці?

Модернізування американського фермерства

Мешканці міст творять тепер більшість населення Злучених Держав і тому в ґазетах більше вісток про життя міст ніж про життя фермерів. Крім цього промисловий Схід Америки має перевагу над фермерським Заходом і тому Схід надає тон усьому американському життю. Це відбивається теж і на тих мешканцях Злучених Держав, що щойно недавно стали американцями, тобто цих, що ще носять на собі признаки недавньої іміґрації. До таких недавніх американців треба зарахувати й українську громаду, яка в своїй більшости живе в стейтах промислового Сходу й тому інтересується більше міським життям.

У міжчасі життя, такби сказати сільське, отже фермерське, збільшує теж свої вимоги і воно перебуває теж свою переміну, відповідно до потреб і настроїв часу. Найновіші винаходи техніки й науки мусять відбитися теж на життю фармера і він мусить до нього приноровитися, як от приноровився до вживання рільничих машин, до модерного отоплювання мешкань та до вживання авта на місце колишнього фермерського одноконного візка, ославленої „боґи".

Модерні будинки підставою поступу в фермерстві.

Назагал фермерські доми й господарські забудування носять на собі признаку часу. Десь перед 50 роками придумано окремий будівельний стиль для фармерів і він втримався аж до часу, коли нагло почали появлятися нові технічні уліпшення в небувалій кількости. Крім цього будинки теж почали виказувати признаки старости, отже підприємці, які займаються будовою фармерських будинків, почали приготовляти кампанію за масову перебудову фармерських будинків, згідно з поступом часу.

Щоб такий плян скласти в цілости, треба було перевести перегляд чи не всіх фармерських будівель. При перегляді виявилося, що безпосередно перед вибухом війни, отже три роки тому, 82% фермерських домів не мали води з автоматичних керниць чи водопроводів, 89% домів не мали внутрішнього монтування („пломберства"), а 69% не мали ще електричного світла. Все те, на підставі тверджень знавців, спричиняло теж пониження продукції, тому фермерство не оплачувалося.

Таке твердження, що будинки можуть причинитися до збільшення фармерської продукції, а з тим і до фармерського доходу, виглядає дивне, а всетаки знавці доводять, що змодернізування фармерських будинків збільшить продукцію фарм на одну третину.

Перебудова фармерських будинків велитенський бизнес.

Переміна воєнного життя на мирове спонукує підприємців та державних мужів до застанови, як придбати нації свіжих занять. Змодернізування фармерських будинків та фармерського життя якраз надається до цього, щоб при її допомозі побільшити на великі розміри кількість варстатів праці. Отже тому підприємці розбудови фарм, зорганізовані в Раді вибудовців („Продюсерс Кавнсил"), підготовили вже приблизний обрахунок видатків на змодернізування фарм. Вони нараховують в Америці шість міліонів фарм а на кожній фармі передбачують хоч один новий будинок. У такій праці станув їм до помочи рільничий факультет університету Висканзин відтак технольоги а дальше й виробники нових машин. Вони приходять до висновку що вже тепер, у часі війни, треба буде видати на втримання старих будинків і їх перебудову не менше як 350 міліонів долярів в одному лише році. Колиж скінчиться війна, всеодно коли, треба буде через 5 літ видавати на модернізування фармерства по 1,365 міліонів, починаючи від 12. місяця від її закінчення. Разом, як нараховують, треба буде видати на модернізацію фармерських будинків від 10 до 15 біліонів долярів. Ці цифри можуть змінитися під впливом ціни матеріялів і робітника, але в основі вони виглядають на правдоподібні. Бо в минулому, тобто 1943 р., видано на втримання згаданих 6,000,000 фарм аж $300,000,000, а це теж поважна сума гроша.

Зразок модернізації.

У 20 повітах в стейті Мизурі перевів перегляд потреб фармерських будинків Зинк Інститут, який займається продукцією бляхи. На підставі обрахунків цього інституту виявляється, що майже кожна фарма мусітиме видати на поправу будинків по $250, щоб додати до будинків потрібні уліпшення для переховування фармерських продуктів („сторедж"), для поправи стоділ, дахів, фундаментів і ін. частин. Виявляється при тім, що 73% будинків потребують негайної направи, а 14% будинків находяться в такому стані, що загалом не дадуться вже направити, отже мусять бути поставлені нові будинки. Крім цього перегляд виказує, що в нормальних часах фармерські будинки погіршуються на 4%, отже на їх поправу треба кожного року великих витрат.

Коли мова про зарібки при

(Докінчення на стороні 3-тій)

ОЛ. ЛУГОВИЙ — Права автора застережені

ЧОРНІ ХМАРИ ІЗЗА ПРИПЯТИ

Історична повість з часів Хмельниччини.

45)

Всеж козацтво не встигло захопити всіх драгонів. З десяток їх позакопувалося в сіно по хлівах і клунях ще в початку бою і як тільки козацькі полки залишили Холмець — утікли до Дніпра. Ще того дня добралися вони до табору литовської армії під Лоєвом і принесли князеви-гетьманови страшну вістку про розгром корпусу у Холмці.

А козацька кінна армія зпід Холмця знов запалася у лїси й багнища. Через річки й трясовини простувала все на північ, назустріч невідомому... Гатила багнища, прорубувала просіки у вікових лісах, встеляла дно мулистих річок рухомими загатами, повільно, але вперто все зближаючись до ворога. Вечері другого дня, 30. липня, обійшла лісами Лоїв і стала у невеликому сельці, всього півтори верстви від табору литовської армії, з північної сторони. Три верстви простору ділило козацьку армію від становищ полковника Подобайла за Дніпром. Командант збройних сил північного українського фронту завдання своє блискучо виконав — підвів армію під самі ворожі становища для ворога зовсім несподівано. Лісами, під носом литвинів, погнали до полковника Подобайла гінці з наказом: — На світанку 1. серпня 1649 року розпочати переправу Чернигівського полку через Дніпро напроти литовського табору, звязати литовську армію зустрічним боєм і, відтягнувши увагу литовських військ на себе, тим допомогти кінній армії атакувати литвинів з іншого, несподіваного ними боку. На випадок непередвидженого виявлення литвинами козацьких сил — кінна армія атакує ворога негайно. Полковник Подобайло розпічне переправу, зачувши відгомін початого бою, частиною полку, а друга частина Чернигівського полку звяже боєм німецькі піші полки над Сожею.

Виставивши чати під самий литовський табор і від Брагинського шляху — виснажені трудними переходами козацькі полки відпочивали де кому довелося. Не відпочивала старшина, зажурена надходячими грізними подіями. Добачували тисячі перешкод успіху задуманого завдання. А наказний гетьман з невеликим окруженням виїхав у ночі на огляд становищ головної литовської сили, підобрався під саму Лоївку, вясно бачив освітлені запаленими стогами сіна литовські чати перед табором, розрізнював поодинокі обличчя. Вернувся на світанку, та відпочити не стало вже су...

XVI.

Втікачі з Бабиці, з поручником Павшою на чолі, нагнали страху не одному тільки вояцтву під Лоєвом; потерпали німецькі полковники, достойники великого князівства, не знав, що почати самий князь Януш Радзивил. Наступ на позиції полковника Подобайла відкликано так несподівано і нагально, що не встигли вояки підобрати залишеної у попередніх боях на козацькому березі зброї. У загальній розгубленности вояцтва і старшин виникла навіть думка відходити всіми полками ближче Річиці. Вагався вже й князь. Та прибули гінці від команданта Річицького замку, Шварцгофа, з повідомленням, що Кричевський швидко зближується до Річиці, а можливо омине її рушить у Литву.

Радзивил був певний, що козакам бороненого сильною залогою Річицького замку швидко здобути не вдасться. Наступ на Річицю вважав маневром частини козацької армії, але головних, козацьких сил він сподівався тільки з півдня від Брагина. Тогож таки дня вислано два корпуси кінноти у Річицю й Холмець, а корпус Комаровського на поміч Смольському у Брагин. Німецькі полки вислано над Сож, за Дніпро, проти Чернигівського полку.

Другого дня рано прилетіли гінці від Шварцгофа з відомостями, що ворог вже таки на Річицю. Увесь день 26. липня проминув у нарадах, але стали одначе ті наради не поліпшили. Вирішено скріплювати табор і чекати ворога на місці. Челядь і піхота почала сипати довкола табору вали. Одиноку греблю через Лоївку обсаджено сильним віддїлом піхоти. Кінні хоругви розіслано у всі сторони ворога розшукувати, але даремно: змучені віддїли вернулися не знайшовши хоч будь яких признак по козаках. Ждали дальших повідомлень з Річиці, а натомісць над вечір побачили зза лісів великі дими у річицькому напрямку, — то Шварцгоф палив передмістя.

Даремно ждав князь вісток з Річиці ніч і увесь наступний день, 27. липня. — Не було жадної вістки і від Павловського; не вернули стежі, вислані до Шварцгофа з повідомленням. День 28. липня проминув у спішному скріплюванні табору з південної й західної сторони. Князь все ще сподівався козацької атаки від Брагина.

Під південь, 29. липня, з Холмця прибіг перестрашений драгон і жахом розповів, що Холмецький корпус козаками знищений, а командант у полоні. Згодом прибуло ще кількох недобитків і те зізнання ствердили. Литовську армію охопив жах. Ворога сподівалися з півдня, а він зявився з півночі, у віддалі трьох-чотирьох годинного, повільного навіть маршу. Не одна година проминула, поки недобитки добігли з Холмця до Лоєва і ворог міг бути вже десь зовсім недалеко, кожної хвилі виткнутися з лісів за Лоєвом. Князь, як стій, вислав дві кінні хоругви Ходецкого і Ловинецкого у північному напрямку. Південно-західню сторону табору залишено скріплювати. Всі зусилля звернено на скріплення північного боку.

(Дальше буде).

Допис з Москви про поведінку поляків в Тегерані

Джеймс Алдридж, кореспондент пресової служби Норт Амерриккен Нюзпейперс Елайенс, прислав до американських газет на днях спізнену допис з Москви про поведінку поляків в Ірані, але відповідальність за новинки приписує совєтському урядови.

„Москалі може й нічого нового не додадуть до цього, що вже знане про Польщу" — пише кореспондент — „але я сам мій маю деякі новинки, котрі я пробував пустити в світ, але не хотіли їх поширювати, бо Аліянти признавали польський уряд.

„Ці факти відносяться до 130,000 поляків, що видісталися із совєтської Росії й тепер розпорошилися по Африці й по Середньому Сході. Але новинки, саме тепер подані, відносяться ще до часу, як всі поляки були в Тегерані (у Персії, чи там в Ірані). Поляки мали великий табор недалеко Тегерану, побудований британською армією. Там вони спинилися, заки поїхали дальше до Кенії в Африці або на Середний Схід. Польськими справами в Тегерані завідували вибрані польські офіцири й багаті польські дами, які не жили в самому таборі, але в найліпших мешканнях та готелях у місті. Британійським представником, що опікувався поляками, був полковник Александер Рос, а представником американського Червоного Хреста був А. МакДоналд. Це були єдині щирі люди, яких я знав, що були в звязку з польським урядом".

Продавали вбрання з допомогових фондів.

„Ось тут список деяких надужить, яких допускалися поляки, а які дійшли до мого відома в Тегерані: Польський уряд дістав тисячі уніформів для вояків та цивілів. Поляки продавали багато цих уніформів на вітвертім ринку. Їх можна було купувати зо стосів, накопичених на тегеранських базарах. Таксамо коци на ліжка, що їх дістали поляки даром, можна було легко купити на торговицях.

„Польський табор був поділений на суспільні кляси. Вища кляса чулася в добробуті, а нижча відповідно до своєї нижчости. Жидів відділено в окремі бараки. Управа табору поступала на тоталітарний лад і треба було сліпо слухати управи. Безупинно йшла агітація проти Росії. Всі оповідали про нечувані відносини в Совєтах; але не могли цього доказати. Найгірше нарікали панянки із середної кляси. Вони розповідали, що їм казали йти в ліс рубати дрова, але не згадували, що це була праця для втримання табору. Таксамо нарікали на недостачу хліба, але не згадували, що таксамо харчувалося ціле населення Совєтів".

Поляки не хотіли поділитися хлібом.

„Раз польські вибранці, що опікувалися табором, виїхали 60 миль на прогульку на відкриття польського кабарету, хоч тоді не можна було дістати автомобілів та троків для достави харчів до Тегерану і міста голодувало. Британійський та американський представник протестували проти цього, але поляки не лише не послухали їх протесту, а ще, наче на сміх, запросили їх до участи в прогульці. Коли в Тегерані раз нестало на тиждень хліба, поляки не хотіли пристати на чорний хліб, лише домагалися білого хліба. Коли в Тегерані вибухли голодові заворушення, американський представник просив поляків, щоб вони відступили частину дарованої їм муки для голодних. На це поляки дали відмовну відповідь і поставили ще сильнішу варту коло магазинів. Таксамо не хотіли дати поляки іранцям спорошкованого молока, коли іранські діти гинули з нужди, а поляки мали цілі тони того порошку й інших припасів, дарованих американцями. Коли 300 жидівських дітей призначено на поселення в Палестині, поляки бунтували арабів, щоб не дозволили їм переїхати в Палестину і треба було перевозити цих жидів аж окружною дорогою 3 місяці часу, замісць 3 тижні простою дорогою.

„Внаслідок таких відносин зрезигнував один, а потім і другий представник Американського Червоного Хреста, але це не дійшло до прилюдного відома в Америці, бо кожен знав, що поляки мають велику силу в Вашингтоні і це не буде оголошене. Багато американців тоді казали, що шкода навіть пробувати писати правду про поляків, а тоді я цьому ще не вірив." — кінчить кореспондент.

(Докінчення зо сторони 2-гої)

таких плянах, треба все мати на увазі, що будова будинку починається з ліса та з каміньолому; по дорозі йдуть роботи в фабриках, робітнях, складах дерева і аж оконечно будинок викінчується на самій фармі. Значить перебудова й модернізація фармів дасть заробіток людям не лише на фармах, але й усюди, де лише находиться матеріял, який буде придатний на будову, розбудову чи на уліпшення будинку. У такий спосіб будуть заняті міські робітники на рівні з фармерськими й добробут одних впливатиме на добробут других.

З України через Червоний Хрест

„Дорога жінко і діти! Чи живі, здорові і де ви тепер? Йосиф і я маємося добре, працюємо. Дуже журимося за вас. Павло". Таку вістку до своєї родини в окупованій Україні післав на початку 1943 року, через Червоний Хрест, один українець, що працює в американській воєнній фабриці.

Минав місяць за місяцем, а відповіді не було. І ось коли Павло і його брат Йосиф почали втрачати надію щось довідатися за свою родину, представник Американського Червоного Хреста приніс їм довго-жданy відповідь. Вона була написана на зворотнім боці того самого листка, що їм післав Павло. Він пізнав письмо одної зі своїх дочок. Вона писала: „Хоч ми втратили все, самі живі і здорові. Завше думаємо за Вас та вуйка Осипа. Цілуємо вас обох".

Яких 2,000 особистих, родинних повідомлень, подібних до вищезгаданого, перейшло через Американський Червоний Хрест за 1943 рік від рідних та приятелів в Злучених Державах до своїх близьких в окупованих частинах Росії і України. Зогляду на сучасні умови, багато листів залишилось без відповіди. Звичайно, до неокупованої Росії й України можна посилати листи зі Злучених Держав звичайною поштою чи телеграфом і в тойже спосіб можна діставати звідси.

Ті листи, що посилаються через Червоний Хрест мають бути короткі. Червоний Хрест обмежує їх обсяг до 25 слів. Проте вони, хоч і короткі, дають втіху і задоволення родинам та приятелям, що зогляду на воєнні умови не мають іншого способу дати про себе знати.

Хоч в листах говориться тільки про особисті справи, проте в них часто відбиваються умови і зміни, що принесла з собою війна. Для декого ці вістки зза моря приносять смуток: хтось сидить в концентраційнім таборі, хтось помер, у когось хату зруйновано. Багато осіб неможливо віднайти. Для других вістки бувають більш світлими. Трапляються привітання з днем народження, чи з іншими святами. Пишуть про женячку, уродини. Ба навіть сумні вістки переплітаються ласкою, підбадьоренням. Наприклад: „Думками ми все з тобою. Не хвилюйся. Ми не падемо на дусі. Надіємось на зустріч по війні". Одна жінка писала: „Надія побачити тебе знову додає мені відваги".

Часом листи доходять дуже скоро. Часом довго затримуються зогляду на цензуру, брак транспортових засобів, на труднощі відшукання осіб, до яких посилаються листи. Найскорше доходить лист від особи, що посилає, до тої, що має дістати, за три місяці. Тепер пересічно треба на це чотири місяці. Рік тому — пересічно сім місяців. На „круговий обіг", тобто післати вістку і дістати відповідь, треба від візьми місяців до одного року часу.

Через Червоний Хрест протягом минулого 1943 року перейшло 780,000 подібних листів. Всі листи треба писати на відповідних блянкетах Червоного Хреста, які можна дістати у всіх місцевих відділах Червоного Хреста. Якщо звязок з рідними втрачено, то замісць посилати вістку, треба спочатку просити Червоний Хрест відшукати, де вони перебувають. Місцеві відділи Червоного Хреста посилають листи до Головної Канцелярії Червоного Хреста. Там вони переходять через Бюро Цензури, а тоді відсилаються до Комітету Інтернаціонального Хреста в Женеві, звідки вже направляються до країни призначення і там мають бути доручені представником Червоного Хреста. Листи, що йдуть до Злучених Держав, переходять той самий шлях.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Американський Червоний Хрест з нагоди ювилейного концерту У. Н. Союзу, що відбувся в Карнегі Гол, в Ню Йорку, в неділю, 5. березня 1944. р., зложили:

$300 Український Народний Союз; по $5: М. Мурашко, Д. Галичин, д-р Л. Мишуга, Е. Рогач, С. Ковбаснюк, К. Ґрендус, Р. Олесницький; по $2: О. Ревюк, д-р А. Т. Кібзей, Я. Врубель, К. і П. Стасюки, М. Бабинець, громадяни Ґелетії, гр-ни Корнови, гр-ни Панчаки, А. Андрусяк, Е. Дупляк, .. Я. Палажій, П. Москвяк, І. Дікей, В. Цісик, А. Палом, Д. Тимох, М. Макарчук.

По $1: Н. Майка, І. Сидор, гр-ка Рибка, М. Фишер, Я. Чорнюк, І. Гулей, П. Мелень, Т. Рак, С. Трач, А. Сухань, А. Тими, П. Варіянка, Г. Заборський, С. Кіцей, І. Ґеба, С. Слободян, Я. Карцес, М. Охніцький, П. Дуда, А. Сорока, І. Мандра, В. Ґлют, М. Гаврилів, С. Сорока, Г. Слободян, О. Івасько, С. Лучка, Д. Шугай, В. Фишер, В. Варіянка, М. Клапко, Г. Марків, гр-ни Петренки, А. Микитяк, В. Винницький, М. Фіґурський, К. Верескла, А. Винницька, Т. Чорний, Ф. Юрків, М. Васлюк, С. Гаврилко, Шпакович, П. Авраменко, М. Малетич, Б. Секретій, В. Дригинич, А. Лупиняк, С. Шипка, М. Припхан, Д. Литвин, А. Мудровський, С. Ковальчук, К. Цан, М. Алтон, С. Демидчук, Я. Кей, М. Комиця, П. Цан, П. Лазорко, М. Хомин, І. Гузар, К. Креськів, Я. Гальчишин, гр-ка Стадник, І. й О. Кучмаки, А. Дупляк, Д. Шмаґала, І. Мандзій, К. Дрозовська, С. Мікелес, І. Я. Свистунова, П. Маглай, А. Нечай, Н. Ружбицький, І. Стадник, Я. Гузар, С. Кудлик, Г. Припхан, М. Припхан, П. Стасюк, гр-ни Бихи, М. Матолич, А. Шагай, І. Креськів, А. Коцопій, Ярич, Я. Самборський, І. Гупало, Р. Слободян, О. Савчин, Р. Федискер, М. Обухівський, І. Калявський, Г. Кіт, К. Хандога, М. Баглай, М. Сорока, А. Микитка, Ю. Павчак, Р. Припхан, М. Соломка, М. Кравчук, М. Трипчак, С. Назар, М. Стахур, В. Мадай, Н. Гарасимчук, В. Юрків, Т. Давидів, М. Климишин, А. Припхан, Т. Марунчак, М. Панько, Р. Смук, Е. Дмитрів, М. Тарнавський, М. Табачук, М. Климишин, В. Белей, В. Ділик, В. Зибликевич, Г. Демкович, А. Табака, І. Дубик, Е. Парницький, Н. Кефор, П. й Т. Барила, А. Яловеґа, С. Варнецька, П. Гиса, М. Ольнинський, А. Бучак, П. Вареш, П. Бенос, І. Єдлинський, Г. Панькевич, Я. Налеґа, М. Кий, М. Кривень, П. Висоцький, В. Ґладун, Т. Шпікула, Г. Зепко, Ю. Баволяк, Д. Капітула, М. Ґлесе, І. Стельмащук, М. і А. Мадіяші, А. Гоцяк, П. Парницький, В. Стасик, Д. Скіцько, С. Глушко, В. Турулів, Я. Заволюк, М. Боднар, Л. Хомин, Я. Теслюк, А. Паканик, Л. Сиктор, П. Тіцька, М. Бродин, Г. Матусечко, Л. Кіраль, В. Слоньошинський, А. Олексів, М. Теплий, Ф. Чернецький, М. Пелехач, М. Мандзяк, В. Кушнір.

Дрібні, або без імени на копертках складені жертви $234, разом ціла збірка на ювилейнім концерті принесла $775.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Ф. П., Стейтен Айленд, Н. Й. — Не тільки від Вас, але й від многих інших наших читачів дістаємо листи з повідомленням, що „Свобода" правильно не доходить, та що пропадають деякі числа. З нашого боку вини нема. Тому треба провіряти на пошті. Так є, що пошта не має через війну відповідного числа витренованих робітників, а це відбивається теж і на доставі часописів. Цікаво нам почути, що читають „Свободу" теж і людя не-українського походження, та що, як пишете, дехто з них каже, що вона подає їм часто інтересніші річи як їх власні ґазети.

НОВА ОФЕНЗИВА ПРОТИ ТІТА.

ЛОНДОН. — Маршал Вайхс, командант німецьких військ на Балкані, кинув нову офензиву проти партизанів Тіта в східній Босні.

Партизани вбили понад 500 німців, в боях здовж югославсько-італійської границі, через котру німці пробують вдертися в Сербію зо заходу. Війська маршала Тіта стрінулися при вступленню на сербську територію з військами німецькими, хорватськими й сербськими. Партизани знищили кілька залізничих поїздів повних німецьких військ.

НАЦИСТИ ГРОЗЯТЬ НОРВЕҐІЇ ЗНИЩЕННЯМ

СТОКГОЛЬМ, Швеція. (ОНА) — Контрольований німцями норвезький щоденник в східно-полудневій части краю, „Сарпсборг Даґблад", грозить в передовій статті, що якби німці мали з Норвеґії вибиратися, то перевернуть все горі-коренем, так, як зробили на Україні і в Італії. Редактор злиться на норвезький нарід, і то тому, що як ініціятива війни перейшла в руки Обєднаних Держав, то норвезці радо витають кожну аліянтську перемогу. Тішуться, що Совєти гонять німців на захід і радіють, що американські авіятори бомбардують німецькі міста.

Розуміється, що німецькі окупанти цього не люблять. Вони іритуються як бачуть, що норвезький нарід хотів би їх позбутись. Тому власне казали свому норвезькому поплихачеві, Ларсу Ерландсену, написати статтю, в якій говориться ясно і недвозначно, що як німці будуть опускати край, то камінь на камені не останеться. Мовляв — не тіштеся, норвезці, аліянтськими перемогами, бо відходячи, „ми не скажемо вам „Авф Відерзеен" і спокійно відійдемо з вашої країни, а зробимо те саме, що зробила наша армія в Італії і в Україні".

„Якби німці мали програти війну", пише далі газета, „то вони не оставлять в порядку ні норвезького промислу, ні залізниць. Якби Аліянтам вдалося вигнати німців з окупованих ними країв, то Англія, Америка і Совєти — застануть там руїну".

КОНҐРЕС ДЛЯ ОБОРОНИ ПОЛЬЩІ.

В другій половині місяця травня відбудеться в місті Бофало Конгрес Американської Польонії. ПАТ подає, що щодо цього вже наступила згода замомогових організацій, духівництва та польської преси. На тому конґресі сподіються коло пять тисяч делеґатів від громад, парохій, організацій і преси. На видатки скликання конгресу вже зложено $6,000. Головне завдання конґресу, як оголошується, є прийти з допомогою „демократичній Польщі; що її представляє уряд в Лондоні", як теж створити центральну організацію „для оборони інтересів Американської Польонії на різних відтинках". Конгрес буде боронити Чотирьох Свобід і Атлянтійської Карти, домагаючись їх приміщення до Польщі. І буде теж „величезною манифестацією в користь Польщі". Таке заповідають американські поляки.

ПАРТИЗАНИ ТІТА ОДНІ ПРОТИ НІМЦІВ, ДРУГІ ПРОТИ МИХАЙЛОВИЧА.

ЛОНДОН. — Югославські партизани під маршалом Тітом заатакували німецькі моторизовані відділи, що під ескортою 50 повзів посувалися з Югославії до Мадярщини на поміч німецькій окупації Мадярщини. Друга дивізія цих партизанів розбила відділ німців коло Рудо-Прибою, а коло Рудника бриґаду четників Михайловича.



КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

УВАГА! ☞ ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.! ☜ УВАГА!

СТАРАННЯМ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ І ХОРУ ім. ЛИСЕНКА в ДЖЕРЗІ СИТІ

відбудеться

СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ

в честь ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

В НЕДІЛЮ, 26. БЕРЕЗНЯ (MARCH 26, 1944)

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

181-183 FLEET STREET, JERSEY CITY, N. J.

Початок у годині 4:30 пополудні.

У святочну програму входять: Вступне слово **Впр. о. Володимира Лотовича,** місцевого пароха; продукції мішаного хору ім. Лисенка під управою діріґента **Василя Ґели** і шкільної дітвори, підготованої **Впр. Сестрами Вчительками;** сольові частини **п-ни Люби Ковальської** і **Мелянії Миляновчи,** при акомпаніяменті **п-ни Ольги Дмитрів.** Деклямація з Кобзаря **п. Микола Петришин.** Святочний реферат виголосить **п. д-р Л. Мишуга.** По анґлійськи відпоручник А. Ч. Хреста **адв. Марцель Ваґнер.** Вступ на концерт **вільний,** та просимо про добровільні жертви на Американський Червоний Хрест.

Усіх українців і українок з Джерзі Сити просимо до численної участи точно на проголошену годину. — **Комітет.**

УВАГА! ЙОНКЕРС, Н. Й., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

УКРАЇНСЬКА ГР.-КАТ. ПАРОХІЯ СВ. МИХАЇЛА

влаштовує

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ

В НЕДІЛЮ, 26. БЕРЕЗНЯ (MARCH 26, 1944)

В ГАЛІ ЦЕРКОВНІЙ

CHESTNUT STREET and RIVERVIEW PLACE

Початок у годині 5. пополудні. Вступ вільний.

Святочну промову виголосить **о. Б. Олесь,** а по англійськи відпоручник Червоного Хреста. Хор „Боян" і хор діточий під управою **п. М. Фатюка.**

Увага! Бруклин, Ню Йорк і околиця! Увага!

ЗАХОДОМ ТЕАТРАЛЬНОГО ГУРТКА ПРИ УКР. НАЦ. ДОМІ В БРУКЛИНІ

відограється драму зо співами в 5-ох діях, Тогобочного



СТЕПАН АТАМАНЕЦЬ виступить в ролі „Лейби".

„ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА"

В НЕДІЛЮ, 26. БЕРЕЗНЯ (MARCH 26, 1944)

в UKRAINIAN NATIONAL HOME

216-218 GRAND ST., Corner Driggs Ave., BROOKLYN, E. Y.

Початок у годині 5-тій пополудні.

Вступ з податком — 65 центів.

В ролях виступлять: **Сара—М. Осадчук, Пріська—А. Сосницька, Лейба—С. Атаманець, Стефан—Ф. Котович, Кулина—А. Палащак, Оришка—М. Черник, Хведоська—М. Бішко, Марина—С. Тараска, Панас—І. Малик, Тарас—П. Яцишин, Мусій—І. Бішко**

Режісер: М. Іванів. При піяні: Оля Слободян.

Шановні Громадяни! Український Національний Дім в Бруклині запрошує Вас всіх на займаючу драму Жидівка Вихрестка, що буде відограна найкращими артистичними силами, а дохід призначений на його потреби. **Заряд Укр. Нац. Дому.**

УВАГА! РАЧЕСТЕР, Н. Й., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

СТАРАННЯМ

Українського Народного Дому

(UKRAINIAN CIVIC CENTER)

831 ДЖЕЗЕФ ЕВЕНЮ, РАЧЕСТЕР, Н. Й.

відбудеться

КОНЦЕРТ

відомої солістки

ОЛЬГИ ЛЕПКОВОЇ

з НЮ ЙОРКУ

В СУБОТУ, 25. БЕРЕЗНЯ (MARCH 25, 1944)

В ГОДИНІ 8-мій ВЕЧЕРОМ. — ВСТУП 60 ц.

На цей концерт запрошуємо українців і українок, Товариства і Братства з Рачестер і з околиць, численно прийти. Почуєте артистичний спів **Ольги Лепкової,** котра буде співати перший раз у Рачестерській громаді.

Хто не прийде на цей концерт, то певно пожалує, бо хто знає, чи буде друга така нагода!

Комітет У. Н. Дому.



РУМУНИ ВТІКАЮТЬ З БУКОВИНИ

БЕРН, Швайцарія (ОНА) — З Будапешту повідомляють, що румунське населення з Буковини, а головно румунські державні урядовці, масово втікають до правдивої Румунії. Військова команда в Чернівцях оголосила, що як румунський урядовець або міліціянт опустить службу без попереднього повідомлення влади, то, коли його зловлять, буде поставлений перед полевий суд.

Комісар поліції в Чернівцях видав приказ арештувати всіх підозрілих людей, чужинців і румунських громадян, які, бажаючи втічи з міста, облягають залізничу стацію і гальмують військовий рух. Кожний, хто хоче опустити місто, мусить мати на це дозвіл і печатку поліції.

ЯК СКЛАДАЮТЬ ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР „СВОБОДІ"?

Дальші жертви зложили на „Ювилейний Дар „Свободі":

Іван В. Дячун, Дітройт, Миш., $5; Катерина Берків з від. 204. У. Н. С. в Ню Йорку $5; Михайло Куба з Палмертону, Па. $1, („Свобода" була для мене учителькою через 30 років"); Михайло Чупер, від тов. „Запорозька Січ", від. 155. У. Н. Союзу в Перт Амбою, Н. Дж., $10 („На місячнім зібранню члени порушили справу видавання „Свободи" і зібрали між собою дрібними датками $5, а других $5 доложило товариство з каси"); Тов. „Мир", від. 324, У. Н. С. у Філядельфії, $18, а це: з відділової каси $5, а по $1 склали: предс. О. Горохівський, кас. П. Максимович, секр. М. Турський, Гр. Григорчук, А. Слободян, В. Слободян, Гр. Бучко, В. Павлівський, І. Подоляк, С. Михальчак, М. Пришляк, В. Олійник, М. Тичинський („Дальше будемо згадувати на наступнім зібранню. — М. Туркот, секретар").

Онуфрій Свитак з Ню Маркет, Н. Г., член від. 42. У. Н. С. $5 („Наш єдиний український щоденник на землі Вашингтона, „Свободу", читаю від 1916. р., коли я вступив до У. Н. Союзу по нинішний день. Найбільше цінною для мене видається „Свобода" від 1935. р., коли то я опинився між чужими людьми, між самими французами й поляками. Кожний день виглядаю „Свободи", щоб я мав з ким поговорити своєю українською мовою. Желаю їй діждатися 100-літнього ювилею").

(Дальші жертви будуть оголошені під тою самою рубрикою, себто: „Як складають Ювилейний Дар „Свободі"?.)

„Недобра граматика".

Приятель: — Я чув, що ти дістав жінку із великої, знатної родини. Ґратулюю!

Молодий: — Я думаю, що тут недобра граматика. Требаб сказати: „Дістав жінку з великою знатною родиною".

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

Що писала „Свобода" тому 30 років?

12. березня 1914.

ПРИВІТИ НА СВЯТО ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

На торжественні свята з нагоди 100-літних роковин народин Тараса Шевченка у Львові в днях 9. й 10. березня вислано з Америки такі привіти: „Поклін від американських українців генієви України" — У. Н. Союз. — „Привіт в день великого народнього свята України. Не зломить українського народу царський деспотизм, бо на сторожі стоїть Шевченкове слово" — Редакція „Свободи". — „Честь і слава памяти великого Учителя України" — Просвітна Комісія У. Н. Союзу.

ЗАБОРОНА ЮВИЛЕЮ ШЕВЧЕНКА В КИЄВІ.

Цілий український нарід прикро вразила вістка, яка наспіла із столиці України, з міста Києва. Прийшов там до міської ради наказ російського уряду з Петербурга, що забороняється міській раді Києва святкувати ювилей Тараса Шевченка. Багато пише про це український щоденник „Рада", який виходить у Києві. — Проти цеї заборони висловив рішучий протест клюб українських соймових послів у Львові в часі соймового засідання 24. лютого. В імени послів виголосив промову д-р Кость Левицький.

СТРАЙК УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У КАНАДІ.

Едмонтонська ґазета „Новини" пише, що в місті Ріджайна, в провінції Саскачевані, 46 українських студентів тамошної учительської семинарії застрайкували й покинули науку. Причиною було це, що учителі англійці (ліберали) в цій семинарії поводилися зневажливо з українськими студентами.

ВИСЛІД МАДЯРСЬКОГО ПРОЦЕСУ ПРОТИ УГОРСЬКИХ РУСИНІВ.

У вівторок, 3. березня, покінчився в місті Мармарозький Сигот на Угорщині карний процес проти 94 русинів, обвинувачених прокуратором у державній зраді. Спершу було обвинувачених майже 200, але вчасі процесу прокуратор відступив від обвинувачення проти цілої сотні. Вирок випав так: 32 засуджено на вязницю від пів до півпята року; головний „російський агент" Олекса Кабалюк дістав 4 з половиною роки вязниці, а прочі обвинувачені дістали кару вязниці від 6 місяців до півтретя року.

Засуджені невинні люди впали жертвою російської пропаґанди, що ширила москвофільство.

УСПІШНІ РОЗШУКИ ЗА РІДКИМИ МЕТАЛЯМИ

Як тільки почалась в Европі війна, американський уряд доручив ґеольоґам, що працюють у бюрі копалень при департаменті внутрішніх справ, приспішити й розширити розшуки за такими копалинами, яких треба для военної продукції, а яких в Америці було мало. Разом з тим наказано взагалі прослідити точніше мало відомі околиці за всіми цінними земними скарбами.

Багато розшуків ведеться далі без розголосу і багато находок стануть відомі аж по війні. Та секретар внутрішніх справ, Гаролд Ікес, вважав безпечним проголосити деякі дотеперішні висліди, які можна назвати вповні вдоволяючими.

В різних околицях Америки відкрито нові поклади міди, якої треба у збільшених кількостях для продукції военних машин і амуніції, а в Айдаго найдено правдоподібно найбільші на цьому континенті поклади кобальту. Є це дуже рідкий метал, важний як домішка до заліза й сталі особливо при виробі гострих приладів і постійних магнетів. В Неваді найдено великі поклади цинку, а в цьому стейті, у Вайомінг і в Ореґоні, відкрито великі жили вугля, яке придасться для того, щоб облекшити недостачу топлива на тихоокеанському побережжі.

В Злучених Державах все було досить металю молибденум, яке заступає тунґстен, що його треба спроваджувати головно з Хіни. Додаткові розшуки відкрили такі великі поклади молибденум, що з них можна добувати девядесять відсотків усієї світової продукції того мінералу.

В південному Ореґоні несподівано найдено цілу гору руди, що заключає берилій. Є це металь три рази лекший від алюмінія, твердший від найкращої сталі і замітний ще тим, що не ржавіє. В чистому стані він такий крихкий, що ломиться як шкло. Самого берилія не можна вживати, але в стопах з іншими металями він робить їх лекшими, пружнішими й триваліщими, ніж якийнебудь інший аллой.

Близько сто літ тому відкрито, що рідкий метал ванадій додає твердості сталі, та щойно в 1905-му році найдено способи, як добувати його з руди у більших кількостях. Через те, що цей мінерал розпущений в різних хемікаліях, приймає яркі кольори, його названо ванадій від шведської богині краси Ванадіс. За останні роки у Вайомінг і Айдаго відкрито такі поклади ванадієвої руди, що Злучені Держави не будуть потребувати більше ввозити цей важний мінерал.

Розшуки за хрусталями кварцу ведуться в чотирьох стейтах, щоб замістити ввоження їх з інших карів, головно з Бразилії. Кварцеві хрусталі потрібні при радіо передачі для реґульовання довжини радіофиль. Їх вживається в чутких приладах для міряння глибини моря, означування віддалі ворожих предметів, при розшуках ледових гір, субмарин та літаків. Дотепер найкращі відкриття покладів хрусталевого кварцу найдено в Аркенсо і в південному кінці Апалачійських гір, а також в долинах Моґавк і Чемплейн в південній частині стейту Ню Йорк.

Боксітову руду, з якої добувають алюміній, відкрито в більшій кількості в Алабамі. Ню Мексико, Юта і Калифорнія стали тепер головними доставцями поташу, який необхідний для штучного угноювання. Поклади поташу в тих стейтах були відомі раньше, але щойно у війні розгорнено продукцію до теперішнього ступня.

Найбільш завзяті розшуки ведуться у багатих в мінерали Аласці. Там вже найдено або розробляються поля й копальні, що будуть продукувати хромій, ртуть (живе срібло), цину, тунґстен, цинк і олово, залізо, вугілля і нафту.

Взагалі від 1939 року, коли почались розшуки на більшу скалю, знавці і аґенти бюра копалень прослідили більше як 5,000 участків і на багатьох з них тепер вже є копальні таких мінералів і металів, яких до того часу було в Америці мало. Це не тільки помогло военному зусиллю, але ті розкриття є преважним вкладом в повоєнну розбудову Америки.

Загальна Рада — ФЛІС.

НІМЕЦЬКІ УРЯДОВЦІ ОПУСКАЮТЬ ЛЬВІВ

СТОКГОЛЬМ, Швеція. (ОНА) — З Варшави доносять, що ґенерал-ґубернтаор Ганс Франк постановив перенести німецькі державні установи зі Львова до Кракова. Німецькі урядовці дістали приказ пакувати все, що мають в своїм посіданні і негайно приїздити до Кракова. Кажуть, що має бути перевезена до Кракова бібліотека Осолінських, мистецькі образи, музейні обєкти і все, що може німцям придатися.

Військові шпиталі, лікарські інструменти, аптики і хемікалії вже перевезено до Кракова два місяці тому назад. Німецька команда передбачувала, що Совети будуть старатися атакувати німецькі твердині в Галичині і тому в першу чергу вивозила зі Львова такі річи, які є потрібні для армії.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 3. березня 1944 року помер у 49. році життя
ПАНЬКО БАСАРАБ,
член Тов. ім. Івана Франка, від. 83 У. Н. Союзу в Філядельфії, Па.
Покійний походив зі села Грусятичі, повіт Бібрка, Західна Україна. До У. Н. Союзу вступив 1916 року. Полишив у смутку жену Еву, дочку Марію, замужну, внучку Гелен, сина Йосифа, невістку. Син служить при війську.
Похорон відбувся 8. березня, з дому жалоби, 7706 Brewster Ave., до гр. катол. катедри на Френклин. Поховано Його на Факс Чейс. В похороні взяли участь члени Тов., родина і приятелі. Похороном проводив Михайло Насевич.
В. Й. П.! С. Чорномаз, секр.

Дня 14. березня 1944 р. померла
МАРІЯ МАЛАШЕВСЬКА,
членкиня Тов. Вільна Україна, від. 319 У. Н. Союзу в Нантікок, Па.
Покійна була родом з села Мартинів новий, повіт Рогатин. Полишила мужа Михайла, дочку Стефанію подружену, Евстахію подружену, 4 сини: Івана в Линч, Кентоки, технічного сержанта; Петра у Бруклин Філд, Алабама; рядового Честера в Лос Анджелес, Каліфорнія і Володимира в Скрентон, Па., та дві сестрі.
Похорон відбувся в суботу з дому жалоби до церкви св. Михаїла в Скрентон, Па. Поховано її на правосл. цвинтарі. — В. Їй. П.!
Уряд Товариства.

Дня 14. березня 1944 року помер
ДМИТРО КИЗЯК,
член 10. відділу У. Н. Союзу в Ансонія, Конн.
Покійний походив ім села Бортне, пов. Горлиці, Галичина. Полишив у смутку жену Олену, два сини, Max і John. Іван є капітаном в амер. армії; і дочку.
Похорон відбувся 17. березня. Поховано Його на цвинтарі св. Петра й Павла в Дербі, Конн.
В. Й. П.! Д. Сидоряк, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й.
НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ КЛЮБУ СВ. ЙОСАФАТА
— відбудуться —
В НЕДІЛЮ, 26. МАРТА
в 3. годині пополудні, в гали парохіяльній. О. Голод, фін. секр.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ТАРЗАН ч. 941. Відкинена поміч.



Як Тарзан відійшов, Слим сказав: „Я піду за ним". „І я теж", сказала Зіла.

„Ти лишися тут, це не твоє діло", сказав американець.

Але як він рушив, Зіла пішла за ним. Слим обернувся до неї й сказав гостро:

„Я ще ніколи не бив жінки, але тут я мушу почати".